

Marjan Ivan Moškon

IZZA KARPATOV?

Abstract

From beyond the Carpathian Mountains?

After WWII we were taught that our ancestors had come to our present territories together with South Slavs in the second half of the 6th century AD. Other South Slavs have rather the same language while Slovene is much more similar to Slovak. We call ourselves “Slovenci”, Slovaks call us “Slovinci” and Slovenia is “Slovinsko” but Slovakia is for them “Slovensko” and Slovak woman is “Slovenka”. Dalmatian professor fra A. Kačić wrote an extensive discussion about Slovinci on western Balkans already in the 18th century. T. Sulimirski, expert on ancient Sarmati, maintains that the last big Sarmatian tribe of Alans, mentioned in the 3rd century AD by Ptolemaius as Serboi, and another Alan people from the mouth of River Don – Croats, pushed towards West and lived east of the Carpathian Mountains in Bessarabia, came to Europe with Huns. In the 6th century AD they set up on their own, stayed at occupied territories and gradually amalgamated with subordinate Slavs.

Uvod

Ves čas so nas učili, da so naši predniki prišli pod Alpe z bratskimi Južnimi Slovani v drugi polovici 6. stoletja našega štetja od nekje izza Karpatov [1], str. 686. »Alpske Slovane«, naj bi potem, čez tisoč let, Primož Trubar krstil za Slovence. Pri tem je zanimivo, da so južni narodi obdržali tako rekoč enoten skupni jezik, Slovence pa, kadar govorimo po naše, težko razumejo. Kaj pa dvojina - od kod se je prikradla v slovenščino?

Kje je pravzaprav Slovensko?

Zanimivo je, da Slovaki svoji deželi rečejo – *Slovensko*, svoji ženi reče Slovak – *Slovenka*, naš pridevnik slovaški je pri njih *slovensky*, slovaščina pa je *slovenčina*. Slovenščina je za njih *slovinčina*, mi smo *Slovinke* in *Slovinci*, Slovenija je *Slovensko*.

Zgodovinarji pravijo, da smo si bili včasih še bolj blizu, v takorekoč trdni zvezi (kralj Samo), dokler je niso preščipnili z vzhoda Avari in z zahoda Bavarci. Vendar smo morali biti eni in drugi že takrat dovolj samozavestni in narodno zavedni, da smo navzlic vsem viharjem zgodovine obdržali, oni svojo slovenščino, mi pa našo slovinčino. Slovince pa pozna tudi stroka, vendar jih prišteva v skupino Zahodnih Slovanov [1], str. 684.

Slovinci tudi po Kačiču

Fra Andrija Kačić Miošić, plodovit dalmatinski profesor filozofije in profesor teologije, pisatelj in pesnik, je sredi 18. stoletja v frančiškanskem samostanu v Zaostrogu spisal drugo,

močno razširjeno izdajo svoje knjige [2]. Takole piše: »Slidi kratko ukazanje od starih kralja slovinskih i događaja koji se u stara vremena zgodiše u državam slovinskim, iz različitih knjiga izvađeni i na svitlost postavljeni«. In potem: »Prvi kralj ilirički zvaše se imenom Ilirik, od koga se Slovinjani Ilirici prozvaše«. Seveda poznamo tudi kakšno drugo razlago tega imena [3]. Kačić nadaljuje z letom 356 pr. n. št., ko pravi: »Na 3606 po stvorenju sveta vladaše slovinskim državam kralj Bradilo, Slovinac, koji ima žestok rat s Filipom, kraljem od Macedonije / .../«. Wikipedia [4], ko opisuje Ilire pod geslom Illyrians pravi, da je bil prvi znani ilirski kralj Bardilis. Podobno, ali ne?

Iz Kačićevega [2] pisanja sicer ne gre razumeti, da s Slovinci misli Slovence. Glede na bolj meglene predstave sodobnih zgodovinarjev o pravih Ilirih, pa bi lahko bili Kačićevi Slovinci/Slovinjani tudi »Slovani«. Ker jih v kroniki »Razgovora« neprestano omenja – med okrog 130 naštetimi dogodki je slovinskih več kot polovica – bi se komu morda le splačalo pobrsirati po zgodovini in vsaj pogojno razglasiti, kdo so bili ti Iliri ali ti Slovinci. Ker se letnice v Kačićevi kroniki v glavnem ujemajo z že uradno razglašenimi zgodovinskimi dogodki, se bomo k njegovim pripovedim še vrnili.

Kdo je prišel z vzhoda?

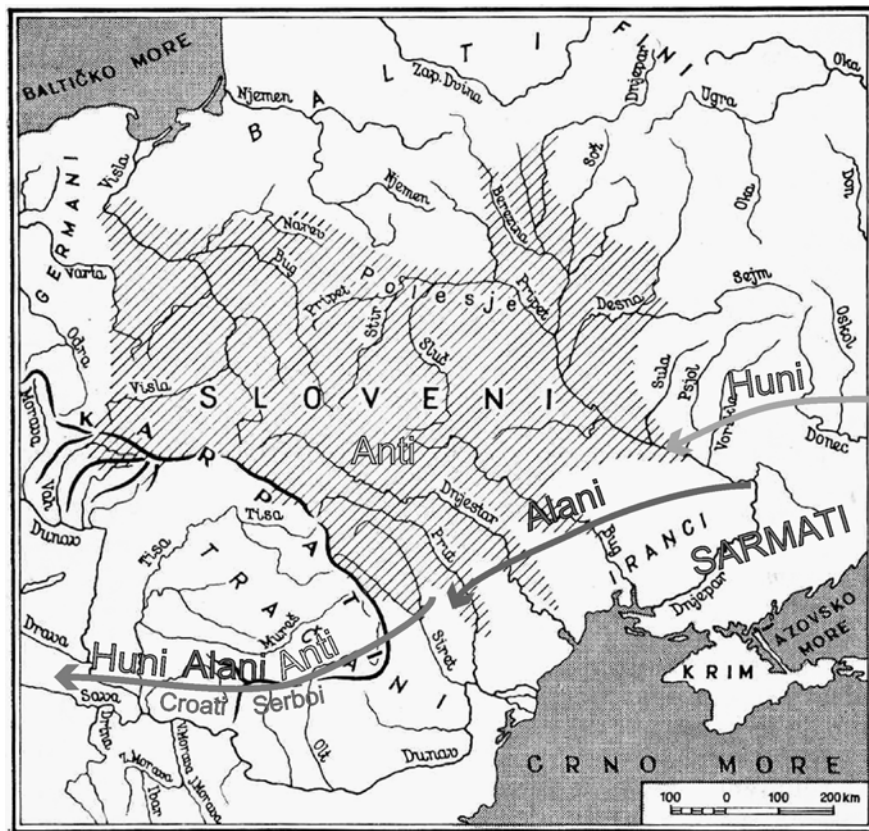
Najnovejše teorije o naselitvi Slovencev v te kraje razlagajo, da smo pridrli v kranjsko deželo s severa, se pravi od tam, kjer so danes Slovaki, in le še bolj zaradi spoštovanja do stare garde dopuščajo, da nas je nekaj prišlo tudi z juga [5]. T. Sulimirski, strokovnjak za starodavne Sarmate, je o teh južnih Slovanih napisal svojo zgodbo. Sledi povzetek iz njegove obširne razprave *Pozabljeni Sarmati*:

Na travnatih ravninah med rekama Don in Ural je živel iransko nomadsko pleme Sarmatov, ki si je med 4. in 2. stoletjem pr. n. št. podvrglo tamošnje Skite in postalo strah in trepet Evrope od Kavkaza in Baltika do sedanjih Francije in Španije. Čeprav o njih ni več ne duha ne sluha, so Sarmati usodno vplivali na današnjo etnično sliko Srednje Evrope.

V zadnjih stoletjih pred našim štetjem so se nomadski Sarmati pod pritiski ljudstev z vzhoda začeli z bregov Volge in čez Don premikati proti Dnjepru in v novem tisočletju proti Dnestru, kjer so v bojih z Rimljani ter pozneje še z Goti in Huni razpadli na manjša plemena, začeli izgubljati povezavo in istovetnost ter se stapljati s podvrženimi ljudstvi ali pa z zmagovalci.

Zadnje veliko sarmatsko pleme, ki je pritisnilo proti zahodu in živel v času gotskih vpadov v Besarabiji (vzhodno od Karpatov med ustjem Donave, Prutom in Dnestrom), so bili Alani. Čeprav so bili prebivalci ob Prutu v glavnem slovanskega porekla, so morali biti Alani na oblasti, saj takratni pisci imenujejo deželo Alanija, zgodovinarji pa Slovane enačijo z Anti, ki so v 4. stoletju našega štetja prav tako živeli v teh krajih. Ammian Marcelino piše, da so visoki in lepi, običajno plavalasi, okretni in večji ravnanja z orožjem, da uživajo v nevarnosti in bojevanju. Včasih v hunskih vrstah, včasih samostojno so vdiral tako v Panonijo kot v Zahodno Evropo [6], glej tudi zemljevid 1, [1].

Ptolemaj omenja v 3. stoletju alansko ljudstvo, ki se je imenovalo Serboi. Kroati pa so zabeleženi v napisih v starem Tanaisu v ustju Dona [7]. Po najdbah, navadah in imenih



PRADOMOVINA SLOVENA

Zemljevid 1. Od kje in kako naj bi prišli Alani v Podonavje [1]

ne enih ne drugih ne štejejo za Slovane, saj so imeli preveč sarmatskih značilnosti, razen tega na tem območju takrat ni bilo nobenih Slovanov.

Ko so ti alanski Serboi in Kroati družno z bojevitimi Huni osvajali Evropo, so se »v šestem stoletju osamosvajali, ostajali na zavzetih ozemljih in se postopno spajali s Slovani, ki so si jih podredili«, ugotavlja Sulimirski [6]. Najbrž je bilo v njihovih vrstah tudi nekaj Slovanov in »poslovanjenih Antov« iz Besarabije, ki so pomagali pri sporazumevanju, tako da so Serboi in Kroati lažje prevzeli tudi jezik podjarmljenih staroselcev.

V Wikipediji lahko preberemo: Da bi pregnali turške Avare, je vzhodno-rimski vladar Heraklius leta 620 povabil Kroate in Serboie na Balkan, in jih tam naselil med potujoča zgodnejša slovanska plemena, da bi tako postali predhodniki sodobnih Srbov in Hrvatov [7].

V zgodnji zgodovini Južnih Slovanov vse tja do srednjega veka so slovansko govoreči prebivalci včasih razkrojili neslovanske skupine: Bolgari so se poslovanili in njihov turški jezik je izginil; na podoben način so se zaradi selitev od 8. stoletja poslovanili nekdanji predсловanski Kroati iz Tanaisa ob Azovskem morju in njihova zgodnja indo-iranščina se

je povečini izgubila (razen posameznih arhaizmov v dialektih). V obeh primerih pred-slovanskih Bolgarov in Kroatov je to potrjeno tudi z najnovejšimi biogenetičnimi analizami, kjer je glavna slovanska genetska skupina (M173) zelo nizka pri Bolgarih (12%) in Hrvatih (23%), pri obeh teh ljudstvih pa prevladujejo drugi, neslovanski genotipi [8].

Za razliko od Ilirov, ki so naseljevali Balkan, so se Kroati delno združili z Alani, Srbi pa naj bi se enačili s sarmatskim plemenom Serboi, ki se je pozneje spojilo s Kelti [8]. In če pogledamo še v kroniko A. Kačića za leto 639 našega štetja [2]: »Na 639. Dodoše Rvati od gore Babine, i istiravši stare pribivaocce Slovince, rvatsku naseliše zemljo, a prozvaše se Rvati od bana Rvata imenom, koji njima vladaše«.

Iskrica za bolj poglobljene raziskave bi morda lahko bila tudi naslednja domneva: zdi se, da so bile posamezne slovanske skupine v Panoniji že v prvi polovici 5. stoletja v okviru hunske plemenske zveze. Arheološko sicer še niso dokazane [9]. A hunski kralj Atila je umrl leta 453 in Huni so se zaradi njegove smrti začeli umikati nazaj proti vzhodu. So se umikale tudi slovanske skupine?

Katero slovansko ljudstvo so na zahodnem Balkanu takrat podjarmljali alanski Serboi in Kroati? So se morda spajali s Kačićevimi Slovinci, prevzeli njihov jezik in postali današnji Srbi ter Hrvati [10]? In če bi za oboje lahko veljalo, da so doma iz Sarmatije, od kod so potem Slovenci? Kaj pa, če ima zavržena teorija o njihovi bistveno zgodnejši naselitvi vendarle zrno soli? Zakaj in od kdaj smo Slovenci za Slovake Slovinci, in kje in kdaj je Kačić izvedel za Slovince? In od kje Slovinci med Zahodnimi Slovani v Vojni enciklopediji [1]?

Zaključek

Odgovor na vprašanje »izza Karpatov?« je torej še zmeraj odprt. Žal – ali pa na srečo – si kljub drugačnim željam, nedvomnih odgovorov še ne moremo priskrbeti. Veljalo pa bi, začenši v šolstvu, javnosti približati različna mnenja, ki se ob tem pojavljajo.

Literatura

1. *Vojna enciklopedija*, zv. 8 Ratna privre.-Spahije, Beograd 1974, geslo Sloveni in odst. Južni Sloveni
2. A. Kačić Miočič, *Razgovor ugodni naroda slovinskog*, Benetke 1759
3. J. Kastelic, *Enciklopedija Slovenije*, zv. 4 Hac-Kare, geslo Ilirik, str. 106: V času Gaja Julija Cezarja (100 do 44 pr. n. št.) je bil Ilirik spremenjen v provinco ... Takrat je Ilirik obsegal ozek pas ob Jadranskem morju z otoki od reke Timave zahodno od Trsta na meji s provinco Cisalpina Galija do Drima v Albaniji na meji s provinco Makedonija. ... Po ustanovitvi in ureditvi rimske province v Avgustovi dobi se je etnični pojem Ilirov širil v Iliriku na vsa plemena, malo ali nič sorodna pravim Iliriom vzhodno od Neretve.
4. *Wikipedia* – Ilyrians (en.wikipedia.org/wiki/Illyrians#Origins) Iron Age remains > Illyrian peoples in the classical period (30. 5. 2007)
5. P. Štih, *Enciklopedija Slovenije*, zv. 11 Savs-Slovenska m., geslo Slovenci, str. 171
6. T. Sulimirski: *Zaboravljeni Sarmati, Isčezle civilizacije*, Thames and Hudson, London, 1964, prevod Izdavački zavod »Jugoslavija«, Beograd, 1965
7. *Wikipedia* – Alans (en.wikipedia.org/wiki/Alans#Alans and Slavs) (30. 5. 2007)

8. *Wikipedia* – Slavic peoples (en.wikipedia.org/wiki/Slavic_peoples#Slavs_in_the_historical_period (30. 5. 2007))
9. A. Pleterski *Enciklopedija Slovenije*, zv. 11 Savs-Slovenska m., geslo Slovani, str. 153, 154; A. Pleterski, *Etnogeneza Slovanov*, *Arheo*, 1990, posebna št.
10. *Wikipedia* – Serboi (en.wikipedia.org/wiki/Serboi) (30. 5. 2007)

Povzetek

Po drugi svetovni vojni so nas učili, da smo Slovenci eno od plemen Južnih Slovanov, in da smo prišli v te kraje v drugi polovici 6. stoletja našega štetja. Od nekje izza Karpatov. Deloma velja to še danes. Druge skupine tega južnoslovanskega ljudstva so obdržale tako rekoč enoten skupni jezik, današnji slovenski pa se od njihovega močno razlikuje. Mi pravimo, da smo Slovenci, Slovaki pa svojim ženam rečejo Slovenka. O zahodno-balkanskih Slovincih je že sredi 18. stoletja obsežno pisal dalmatinski profesor Andrija Kačić Miošić. Tadeusz Sulimirski pa je bil mnenja, da se je zadnje večje sarmatsko pleme Alanov, Ptolemaju znano pod imenom Serboi, skupaj z drugim alanskim ljudstvom Kroatov, ki so prej živeli ob ustju Dona, med svojim pritiskanjem proti zahodu pridružilo bojevitim Hunom pri osvajanju Evrope. V 6. stoletju so se na zavzetem območju ustalili in se postopno pričeli spajati s podrejenimi Slovani.